

ธรรมสารสโมสร

กัณฑ์ที่ห้า

ทานมัยบุญญกิริยาวัตถุ

วันที่ ๑ สิงหาคม พ. ศ. ๒๔๖๒

294.3

๕479

โรงพิมพ์ไท ถนนรองเมือง กรุงเทพฯ ฯ

หอสมุดแห่งชาติสาขาพระราชวัง

หอสมุดแห่งชาติวังกลางเมือง

กรุงเทพฯ

สมเด็จพระ
พระบรมมหาราช
มหาราชวสุ
พระมณฑล
เจ้าแผ่นดินสยาม

เลขห้อง ๑๒

เลขหมู่ ๒๙๔.๓
๐ ๔๗๙

เลขทะเบียน ๔ ๓๐ ๘.๘๘๘๘

ทานมยปญญกิริยาวัตถุ

นมตถุ สุกตสฺส ฯ

ทานํ สํลํ จ สกฺกํ จ กามานาทีนวมํ ปิ จ
 เนกขมฺเม อานิสํสํ จ ปกาเสสิ มหามุนิ ฯ
 ปุพฺพเพเนว กถิตตฺตา อयํ หิ มุนิโน กถา
 ปญฺจวิธา อนุปฺพุพฺพิ- กถา อิติ ปวฺจฺจตีติ ฯ

สมเด็จพระสุกตตรัสเทศนาอนุพุพพิกถาห้าประการ คือ
 ทาน สํล สวรร อาทีนพกาม อานิสงส์ในเนกขัมม
 คือ ออกเสียจากกามนั้น ฯ ทานกถา แสดงซึ่งทาน
 โดยนัยเป็นอเนก ฯ ทานํ นาม และทานนั้น คือ
 เจตนามิไทยธัมมทานวัตถุเป็นสหายด้วย จึงได้โวหาร
 กล่าวว่าทาน ฯ ถ้ามิแต่เจตนาความคิดอ่านเกิดขึ้น
 ในจิตต์หยาบเดี๋ยวมิได้บริจาค ก็มิได้ชื่อว่าทาน ต่อ
 พร้อมกันทั้งเจตนาความคิดอ่านและบริจาคด้วย จึงชื่อ
 ว่าทาน ฯ เมื่อจะแจกโดยประเภทสาสนโวหาร เป็น
 สอง คือ อามิสทานหนึ่ง ธัมมทานหนึ่ง ฯ เจตนา
 ที่บริจาคสละให้ซึ่งพัสดุนั้น ฯ มีขำวน้ำฝ้านุ่งผ้าห่มเป็น

ต้นแก้ปฏิกคากหก ชื่อว่าอามิสทาน ฯ เจตนาความตรึก
 ตรองที่คิดจะให้เป้นประโยชน์แก่ผู้อื่น มิได้มุ่งมาด
 หมายต่ออามิส ความคิดเกิดขึ้นในจิตที่มีอชยาสรย์
 บริสุทธแสดงธัมม์สั่งสอนให้ผู้อื่นรู้บุญบาปคุณโทษสิ่ง
 ที่ควรทำไม่ควรทำ จนถึงแนะนำในทางพระนิพพาน ชื่อ
 ว่าธัมมทาน ถ้าเล็ดล่วงเสียซึ่งอามิสทานทั้งปวง ฯ
 สมเด็จพระบรมโลกนาถก็ตรัสสรรเสริญใน พระสูตรว่า
 เอตทคัคคํ ภิกขเว ตุก่อนภิกขุทั้งหลาย อามิสทานและ
 ธัมมทานทั้งสองนี้ ธัมมทานเป้นยอดแห่งทานทั้งปวง
 สรรพอามิสทานมิเทียมถึง ฯ อนึ่งได้สรรเสริญไว้โดย
 พุทธนิพนธคาถาว่า อมตนุทโท จ โส โหติ โย ธมฺม
 อนุสาสติ ผู้ใดสั่งสอนซึ่งธัมม์ ผู้นั้นเป้นผู้ให้อมฤต
 นิรพาณ เหตุสัจจที่มีอุปนิสสัยบริบูรณ์ด้วยกตาทินีหาร
 ควรแก่โลกุตตรภิสมัย ฝ่ายสาวกผู้มีได้ประสพพระ
 าสานา หรือสาวกที่ได้สดับธัมม์มาแต่พระสุคตเจ้า สั่ง
 สอนให้สดับจึงบันลูลอกุตตรธัมม์ ตามอุปนิสสัยแก่ที่
 จะถึงพระนิพพาน หย่างซ้ำเพียงเจดชาติเท่านั้นเป้น
 กำหนด เพราะเหตุฉนี้ ผู้สั่งสอนธัมม์จึงเป้นผู้วิเสส

ไพศาลให้ซึ่งอมตธัมมด้วยประการฉะนี้ ฯ เหตุตั้งนั้น
 ธรรมทานจึงเกิดเป็นยอดแห่งทานทั้งปวง เหตุให้สัตต
 ล่วงสังสารทุกข์เสียได้ ดังวิเศษชนามา ฯ อามิสทาน
 ปน แต่ฝ่ายอามิสทานนั้น เมื่อจะกล่าวด้วยสามารถ
 ทานวัตถุสามัญเป็นสิบอย่าง ฯ และทานวัตถุสิบนั้น
 อนุ ปาณ วตถุ ยาน ข้าวหนึ่ง น้ำหนึ่ง ผ้าหนึ่ง
 ยวดยานของเป็นอุปการให้สำเร็จความประสงค์หนึ่ง
 มาลาคนธ วิเลปน รเบียบดอกไม้นึ่ง ของหอม
 นึ่ง เครื่องทาหนึ่ง เสขยาวสถิ ปทีเปยฺย ที่นอน
 นึ่ง เรือนโรงศาลาที่พักหนึ่ง เครื่องประทีปมีตะคัน
 ใส่น้ำมันเป็นต้นหนึ่ง ทานวัตถุ อิม ทส ของทั้งสิบ
 อย่างเหล่านี้ ชื่อทานวัตถุ เป็นเครื่องให้เครื่องบริจา
 คสละแจกปันปลุกคาหก ให้สำเร็จอุปการเกื้อหนุนให้เกิด
 ความสุขสำราญกายสำราญจิตต์ ซึ่งสัตตปราณนาหายาก
 ได้หยู่ทุกถ้วนหน้า ฯ จากเจตนาเกิดขึ้นในจิตต์ ให้
 บริจาคทานวัตถุทั้งสิบนี้ ก็ได้นามตามของซึ่งได้ให้ว่า
 อन्नทาน ให้ข้าว ปานทาน ให้น้ำ อย่างนี้ตลอดทุก
 สิ่งไป จึงเป็นกุศลทานมัยสิบประการ ตามนิมมทาน

วัตถุไทยธัมม ๗ และซึ่งกล่าวทานวัตถุสิบตั้งนั้นนั้น ก็
 เปนเบญจยโวหารว่าอันชนบริจาควัโดยมาก ซึ่งจะมี
 นิยมว่าควร จะบริจาควัสิบสิ่งเท่านั้นจึงเป็นทานวัตถุหา
 มิได้ เพราะสิ่งอื่นจะบริจาควัได้ แต่มิได้กล่าวไว้ในสิบ
 สิ่งนั้น ก็ยังมีอยู่เป็นอันมาก ๗ แต่ลักษณะเป็นสอง
 อย่างคือได้ให้ด้วยอนุเคราะห์จะให้เป็นคุณแก่ปฏิกคา-
 หกหนึ่ง ให้เพื่อปราณนาจะบูชาในท่านผู้มีคุณหนึ่ง ๗
 เมื่อบุคคลมีใจจะสมเคราะห์ เห็นว่าผู้นั้น ๗ มีความขัด
 สนไม่มีสุขแล้ว จะบริจาควัน้ำเป็นต้น ให้ด้วยหวังใจ
 จะให้บริโภค เกิดความสุขในกายและจิตต์แก่สัตว์ที่
 ขัดสน มีความต้องการด้วยสิ่งของนั้น ๗ ให้หย่างนี้
 สำเร็จด้วยจิตต์คิดจะสมเคราะห์ เป็นลักษณะอย่าง
 หนึ่ง ๗ เมื่อปฏิกคาหกมิได้ขัดสนลำบากด้วยพัสดุนั้น ๗
 แต่ทรงคุณธัมมควรจะบูชา เมื่อท่านผู้นั้นแม้ไม่ปราณนา
 ประสงค์สิ่งใด บุคคลผู้ท่ายกจะบริจาควัพัสดุสิ่งของ
 นั้นให้ด้วยจิตต์คิดบูชาคุณ ตั้งนี้เป็นลักษณะอย่าง
 หนึ่ง ๗ จึงย่นตามลักษณะว่า ทานความสละให้ ย่อม
 เปนไปด้วยลักษณะสอง คือปราณนาจะสมเคราะห์ และ

บขาคณ ดังวิสัยชชนาฉนั ๑ ตณฺจ ทานั และทาน
 นั้นเปนกิจที่จะเกอหนุนเฉลียสุขให้มีแกสัตตอื่น เมื่อ
 บุคคลมาบริจาคพัสดุของตน ที่ควรจะหวงเหนเก็บไว้
 บริโภคแต่ตัวผู้เดียว ออกใ้แกผู้อื่นด้วยเจตนาหวัง
 ประโยชนอันเกอกุลดังนี้ มีใจเปนกุสลบุญญราสีทาน
 มัย เมื่อกถาวนามตามพระพุทธสมัยโดยต่างแห่งอาการ
 ที่ใ้แกปฏิกคากก็เปนสองสถาน คือปาฏิปคคสิกทาน
 และสังฆทาน ๑ ตตฺถ หิ แท้จริง ทานที่บุคคลบริ-
 จาคใ้ในปฏิกคาก ฉเพาะ คน หย่อน และ ยิง โดย คุณ
 ชื่อว่าปาฏิปคคสิกทาน ๑ ฝ่ายทานที่บุคคลบริจาคใ้
 ในหมู่ท่านผู้ปฏิบัติพระธัมมวินัยไม่นิยม เปนสรรพ
 สาธารณทั่วมณฑลพระพุทธศาสนา ชื่อว่าสังฆทาน ๑
 และทานทั้งสองประเภทนี้ วิตถารในทักษิณาวีกังค
 สูตร ๑ ในทักษิณาวีกังคสูตรนั้น จำแนกปาฏิปคค-
 สิกทานนั้น โดยต่างแห่งปฏิกคากผู้รับหย่อนและยิง
 โดยคุณเปนสิบสี่หย่าง ตีรจฺฉานคเต ทานั ทานที่บุคคล
 ใ้ในสัตตตีรจฺฉานหนึ่ง มนุสฺสทุสฺสึเลย ทานั ทาน
 ที่บุคคลใ้ในมนุสฺสไม่มีสี่ลหนึ่ง สี่ลวณฺเต ทานั ทาน

ที่บุคคลให้ในมนุสส์ผู้มีสี่หน้ พหิรเกส ว้ตราเคส
 ทานที่บุคคลให้ในบุคคลได้ ฌานสันดาน ปราศจาก กาม
 ราก แต่เป็นคนพาเหียรกัฌายนอกพระธัมมวินัยหน้
 โสตาปนุเน ทานั ทานที่บุคคลบริจาคถวายในพระโส-
 ตาปนัหน้ โสตาปัตติผลสัจฉิกิริยา ย ปฏิปนุเน ทานั
 ทานที่บุคคลถวายในท่านผู้ จาเรินเพียรเพื่อจะกระทำให้
 แจ้งโสดาปัตติผลหน้ สกทาคามิมุหิ ทานั ทานที่บุคคล
 ถวายในพระสกทาคามิบุคคลหน้ สกทาคามิผลสัจฉิ-
 กิริยา ย ปฏิปนุเน ทานั ทานที่บุคคลถวายในท่านผู้
 บำเพญเพียรเพื่อจะกระทำให้แจ้งซึ่งสกทาคามิผลหน้ อนา-
 คามิมุหิ ทานั ทานที่บุคคลถวายในพระอนาคามิบุคคล
 หน้ อนาคามิผลสัจฉิกิริยา ย ปฏิปนุเน ทานั ทานที่
 บุคคลถวายในท่านที่บำเพญเพียรเพื่อจะกระทำให้แจ้งซึ่ง
 อนาคามิผลหน้ อรหนุเต ทานั ทานที่บุคคลถวายในพระ
 อรหันต์ตถาคตสาวกหน้ อรหตฺตผลสัจฉิกิริยา ย ปฏิ-
 ปณุเน ทานั ทานที่บุคคลถวายในท่านผู้บำเพญเพียรจะ
 กระทำให้แจ้งซึ่งอรหัตตผลหน้ ปจฺเจกพุทฺธะ ทานั
 ทานที่บุคคลถวายใน พระปัจเจกพุทฺธเจ้าผู้ เปน สยัมภู

ตรัสรู้ด้วยตนเฉพาะผู้เดียวหนึ่ง ตถาคต อรหันต
 สมุมาสมพุทฺธะ ทานํ ทานที่บุคคลถวายในพระอรหันต
 สัมมาสัมพุทฺธเจ้าหนึ่ง นับเป็นสิบสี่นี้ ชื่อปาฏิบุคคลิก
 ทาน ฯ ฝ่ายสังฆทานนั้น จำแนกแห่งสงฆ์และที่ให้เป็น
 เจตประการ พุทฺธปมฺมุขะ อุกโตสเม ทานํ ทานที่บุคคล
 ถวายในภิกขุสงฆ์ทั้งสองฝ่ายมีพระพุทฺธเจ้าเป็นประธาน
 หนึ่ง ตถาคต ปรีนิพฺพุเต เมื่อพระตถาคตปรีนิพพาน
 แล้ว ทานที่บุคคลถวายในพระสงฆ์สองฝ่ายหนึ่ง ทาน
 ที่บุคคลถวายในภิกขุสงฆ์ฝ่ายเดียวหนึ่ง ทานที่บุคคล
 ถวายในภิกขุนี้สงฆ์ฝ่ายเดียวหนึ่ง ทานที่บุคคลถวาย
 เฉพาะภิกขุเท่านั้นแต่ภิกขุสงฆ์ และเฉพาะภิกขุนี้
 เท่านั้นแต่ภิกขุนี้สงฆ์ แล้วและให้หนึ่ง ทานที่เฉพาะ
 ภิกขุว่าเท่านั้น ฯ แต่ภิกขุสงฆ์แล้วและให้หนึ่ง ทานที่
 บุคคลเฉพาะภิกขุนี้ว่าเท่านั้น ฯ แต่ภิกขุนี้สงฆ์แล้วและให้
 หนึ่ง จึงสรุปรวมเป็นสังฆทานเจตประการโดยนิมิตนี้ ฯ
 เอวํ ทานํ ทานเป็นสองด้วยสามารถปาฏิบุคคลิกทาน
 และสังฆทาน ด้วยประการดังวิสาขนามา ฯ อนึ่งทาน
 ที่บุคคลให้ในกาลพิเศษ เรียกว่ากาลทาน มีอยู่ห้า

หย่าง คือให้แก่วิกขุอาคันตุกะจรมมาแต่อาวาสและประ-
 เทศอื่นหนึ่ง ให้แก่วิกขุผู้เตรียมจะไปยังอาวาส
 และประเทศอื่นหนึ่ง ให้แก่วิกขุอันเป็นไขหนึ่ง ให้แก่วิก-
 ขุในกาลเมื่อข้าวแพงหนึ่ง นวสเส นวผลเต ยาม
 เมื่อข้าวกล้าใหม่และผลไม้แรกมี หรือพฤกษาพึงเผลด
 ผลเป็นคราวแรกก็ดี และบุคคลผู้เจ้าของบริจาคนประ-
 คิสถานไว้ในบรรพชิตผู้มีศีลหนึ่ง ทานห้าหย่างนี้ชื่อว่า
 กาลทาน ฯ ประการหนึ่ง เมื่อบุคคลบำเพญบริจาคน
 ประสงค์ผลสมบัติอันพิเสสในภพปัจจุบันและเบื้องหน้า
 แก่ตน ก็ชื่อว่าทานสามัญ ฯ และชื่อว่าอุททิสสทักขิณา
 เมื่อปรารภบิดามารดาอันดับขันธแล้ว บริจาคนเฉพาะ
 กัลปนาผล ก็นับเนื่องเข้าในมาตาปีตูปัญฐานกุสลวิธี
 ซึ่งสมเด็จพระสุคตมหามุนีบรมโลกนาถตรัสเป็นทาน
 คำรบห้า ซึ่งมาแล้วในสังคาสสูตร และปรตถิมทิสใน
 สังคาสสูตรนั้น ฯ อนึ่งเมื่อจะกำหนดนามตามพลีห้า
 ประการไข ทานที่บุคคลบริจาคนหวังเฉพาะต่อบิดามาร-
 ดาอันทำลายขันธไปปรโลกแล้ว ชื่อว่าบุพพเปตพลี
 กัมม ฯ เมื่อมาปรารภมิตต์อมาตย์ญาติสาลโหิตและ

ท่านผู้มีอุปการะนอก จาก บิดามารดา แล้วและบริจาคไป
 ก็มีนามชื่อว่าบุพพเปตพลี และญาติธัมม์ ญาติสังคห
 ต่าง ๆ เปนหลายสถาน ๆ สัพพ เมตติ สรรพอามิส
 ทานทั้งปวงนั้น เปนกิจเกื้อหนุนให้เกิดความสุขความ
 สบายในจิตต์แก่สัตว์ผู้ได้รับบริโภค เปนहितจริยาประ-
 พุทธ์ให้เป็นประโยชน์ดังนี้ จึงนับว่า เปนบุญญราสี
 ทานมัยกุศล ควรที่บัณฑิตชนผู้ประกอบด้วยปรีชาจะ
 ฟังบำเพญ ปฏิบัติ เปน กุศลวัตรตามควร แก่โลกสมบัติ
 แห่งชนผู้แสวงหาวิบุลผลสุขสมบัติจะพึงได้ณะภายน่า ๆ
 อนึ่งพึงชำระบำรุงเจตนาให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ในกาลทั้งสาม
 คือก่อนบริจาคและบริจาคหยุดและบริจาคแล้วให้บันเทิง
 หยุดด้วยปรีดา หย่าให้เกิดความเสียดายและวิปปฏิสาร
 เดือดร้อนขึ้นในสันดาน ๆ เมื่อพร้อมด้วยบุพพเจตนา
 และมูญจนเจตนาอุปปราปรเจตนาทั้งสามประการนั้นแล้ว
 ก็จัดเปันทานสัมปทา มีวิปาโกภาสอันไพศาล ๆ
 สมเด็จ พระผู้มีพระภาคย์มีพระพุทธรพจน์ตรัสบริหารไว้
 เปนนิกมคาถาว่า ะ

ปุพฺเพ ว ทานา สุมโน ททํ จิตฺตํ ปสาทเย ๑
 ทตฺวา จตฺตมโน โหติ เอสา ยญฺญสฺส สมฺปทา ๒
 บุคคลผู้ปรารถนาเริ่มจะบริจาคมีใจดีไม่เดือดร้อนด้วยมัจ-
 จิริยเป็นต้น เมื่อบริจาคแล้วก็ให้ด้วยจิตต์เลื่อมใส ครั้น
 เมื่อบริจาคแล้วก็มิมีใจเกษมसानต์ คุณสมบัติทั้งสามนี้
 เป็นเครื่องบริบูรณ์แห่งยัญญคือทาน จะให้สำเร็จวิบุล
 สุขสมบัติอันไพศาลอเนกนัก ๑ แม้จะกล่าวโดยอานิ-
 สงส์ที่ประจักษ์ในปัจจุบันบัดนี้ ททํ ปิโย มนุสฺसानํ
 ผู้บำเพ็ญ บริจาค ทานย่อมเป็น ที่รักแห่งมนุษย์ทั้งหลาย
 ภูษนฺติ นํ พหุ ชนา ชนเป็นอันมากล่องตลอดภพ
 ย่อม คบหาสมาคม ซึ่งบุคคลผู้ บริจาค นั้น ไม่ มีประมาณ
 ทั้งกิริยาที่สรรเสริญคุณก็รบือทั่วในทิสานุทิส ถึงซึ่ง
 คันธชาติกลั่นอุตกฤษณ์ ไปได้ทั้งทวนลมและตามลม
 ไม่ขัดขวาง ๑ อนึ่งทายกทานบดี เมื่อจะเข้าสู่ที่ประชุม
 บริษัตกก็แกว่งกล้าไม่สยดสยของครั้นคร้ามแต่ผู้ใด กา-
 ยสฺส เกทา สปปญฺโญ ผู้นั้นประกอบด้วยปัญญา รักษา
 กุศลนั้น มีสติสัมปชัญญะไม่พินเพื่อน สิ้นชีพแล้วอุปัท
 ยังสุคติภพโลกสวรรณพิมาน ๑ ตสฺมา เหตุตั้งนั้น ทานมี

ผลทั้งภพนั้นและภพหน้า ด้วยประการฉะนี้ ๆ ลกิตวา
 โภเค อุพาเร เมื่อบัณฑิตชนได้โลกสมบัติยิ่งไพบุล
 แล้ว ทเทถ จ ภูณฺเชถ จ ฟังบริจาคแก่ปฏิกคาก
 และบริโลกเลี้ยงตนและมารดาบิดาบุตรตภริยา ทาสกัมม
 กรให้เป็นสุขสำราญ ทตฺวา จ ภูตฺวา จ มหานุภาวํ ครั้น
 บริจาคและบริโลกวัตถุอันมีอานุภาพมาก มีให้ปราชญ์
 ล่วงครหาได้แล้ว อนินฺทิตฺโต สกฺก มุเปนฺติ ฐานํ ก็พ้น
 จากความติเตียนแห่งนักปราชญ์ ย่อมเข้าไปถึงซึ่งสุคติ
 สวรร โดยสิริสวัสดิ์นिरาสกัย อาทิตฺตสมํ อการสมํ มี
 อุปมาเหมือนเพลิงไหม้ แล้วบุคคลชนของภาชนะ
 เครื่องไขอันใดออกเสียได้แล้ว ของนั้นก็จะเป็นประ-
 โยชน์ได้ไขสรอยต่อไปภายนา สิ่งของที่ทิ้งไว้ไม่ได้จน
 ออกนั้น ล้วนเป็นเชื้อเพลิงย่อมย่อยยับสาบศูนย์เสีย
 สิ้นไม่เป็นประโยชน์คุณอันใด ฉนฺใด ๆ เหวมา-
 ทิตฺตเก โลเก ชราย มรณเณ จ เมื่อโลกคือเบญจ
 ขันธอันเพลิงคือชรามรณเผาผลาญให้กรอบเกรียมหยุ
 แล้ว นี่หเรถว ทาเนน ฟังนำออกเสียด้วยสามารถ
 บริจาคแก่ยากจกณิพกคน อนาถาสมณพราหมณ์ตามกาล

สมัย ทินฺนํ โหติ สุนิกคตํ สิ่งของพัสดุซึ่งได้บริจาค
 ให้แล้วนั้นเป็นอันได้นำออกเสียด้วยดีแล้ว ข้าจะมีสุภ
 ผลต่อไปณะภายนา ส่วนของที่ทิ้งไว้มิได้บริจาคก็เหมือน
 ของศูนย์เสียในเพลิงเผา ไม่มีคุณอันใดแก่ตนฉันนั้น
 เพราะ จะ สาธารณ ทั่วไป ด้วยอำนาจราช ภัยโจร ภัย และ
 เพลิงและผู้ร่วมมฤตกที่ตนไม่รักใคร่ อถ อนฺเตน ชหาติ
 สรรี สปริคฺคหํ เมื่อมรณภัยมีมาถึงแล้ว สรรีร่างกายกับ
 พัสตุโภกทรรพย์สิ่งการ ย่อมจะมละเสียสิ้น มิทันติดตาม
 ไปยังปรโลกได้ ฯ เหตุดังนั้น บัณฑิตชนผู้ประกอบด้วย
 ปรีชาพึงผ่อนผันบริจาคทานบริโภคตามสมควร หยาให้
 เกิดวิปปฏิสารเดือดร้อนต่อภายหลัง ฯ กยิราถ ธีโร
 ปุณฺณฺยานิ บัณฑิตกระทำเกิดซึ่งบุญ คือกุศลอันชำระสัน-
 ดานให้ผ่องใส และอาจจะเป็นปัจจัยแก่บุรพในเบื้องหน้า
 สมฺปสฺสํ อตฺถ มตฺตโน เมื่อพิจารณาเห็นประโยชน์แก่
 ตนแล้ว บุญนี้ควรจะทำยิ่งกว่าสิ่งอื่น ปุณฺณฺยานิ
 ปรโลกสมิ ปติฏฐา โหนฺติ ปาณินํ บุญย่อมเป็นที่พึง
 ของสัตว์ทั้งหลายในปรโลกเบื้องหน้า ฯ พระพุทธภูมิภา
 ก็ได้ตรัสแก่ภิกขุทั้งหลายว่า มา ภิกขเว ปุณฺณฺยานํ ภายิตฺถ

ดูก่อนภิกขุทั้งหลาย ท่านทั้งหลายอย่าได้กลัวแต่บุญเลย
 คำว่าบุญ ๆ นี้ ย่อมเป็นข้อแห่งความสุขความสำราญที่
 เกิดในกายในจิตต์ ๆ อันความสุขนี้สัตว์ทั้งหลายรัก
 ใคร่ปราถนา ไม่เลือกกว่าผู้ใดเลย ล้วนแต่แสวงหาความ
 สุขอยู่ด้วยกันสิ้น เมื่อรู้ว่าบุญเป็นพืชให้ผลเกิดความ
 สุขสมบัติแล้ว ก็ควรจะไม่ประมาทบำเพญบุญไว้มาก
 ในสันดานเป็นนิจันันตร์ ๆ ตัม โข ปเนตัม ทานัม และ
 กุสลคือทานนั้นจะมีผลพิเศษมากก็เพราะสี่ล เมื่อท่ายก
 และปลูกคาหกทั้งสองฝ่ายมีสี่ลเป็น คุณธัมม์อยู่แล้ว
 ทานนั้นก็ย่อมบริสุทธทั้งสองฝ่าย ๆ อนึ่งกุสลคือทาน
 นั้นแต่ลำพังตนฝ่ายเดียว สี่ลไม่อุปการเป็นสหายด้วย
 แล้ว แม้จะนำปฏิสนธิในสุคติได้ก็จริงแล แต่ทุกข์พล
 ภาพนัก เพราะบุคคลเมื่อมาปรารภกุสสี่ลยโทสมี่ปาณา-
 ติบาตเป็นต้นที่ตนได้ล่วงกระทำแล้ว ให้เกิดวิปปฏิสาร
 โทมนัสได้ ๆ บุคคลผู้ไม่มีสี่ลนั้น เมื่อได้บริจาคทาน
 และมารำพึงถึงทานที่ตนได้บริจาคไว้นั้น ก็จะได้ปริดา
 ปราโมทย์ ปิตีปราโมทย์นั้นจะลบล้างวิปปฏิสารโทมนัส
 เพราะกุสสี่ลยโทสได้เป็นอันยาก ๆ เหตุดังนั้นจึงจะ

ต้องพึงสืลเป็นอุปการเป็นสหายด้วย ๆ ทานนั้นเป็น
 อุปการมากแต่ในที่จะเพิ่มพูนให้บริบูรณ์ด้วยโภคสมบัติ
 ฝ่ายสืลมีกำลังกล้าในที่จะเกื้อหนุนแก่ภพสมบัติ ๆ เหตุ
 การณดังนั้น บุคคลจะมาสันโดษยินดีพอประโยชน์เสีย
 ด้วยทานเท่านั้นหาควรไม่ พึงดำรงตนให้ตั้งอยู่ในสืล
 สมบัติในเบญจเวรวิรัต เว้นจากเวรห้าประการเป็นต้น
 จึงจะมีจิตต์สามารถกล้าหาญในที่จะบันลুকุนทั้งสอง คือ
 โภคสมบัติและภพพิเสส อันเป็นผลแห่งทานและสืล
 นั้น ๆ อปี จ ประการหนึ่ง ทานเป็นกุศลสามัญทำ
 ไม่ยาก เมื่อมีพัสดุไทยธัมม์โภคทรัพย์ก็อาจบำเพญได้
 และเป็นสัพพสาธารณทั่วไปแก่ชนทั้งปวงมาก เมื่อ
 เปรียบกับสืลแม้แต่เพียงเบญจเวรวิรัตเว้นจากเวรห้าเท่า
 นั้น ก็เห็นชัดว่ากระทำง่ายกว่าสืลร้อยเท่าพันส่วน เมื่อ
 จะกล่าวโดยอุปการคุณที่มละโทษในจิตต์เล่า ทานนั้น
 ก็เป็นอุบายบำบัดโลกและมัจฉิริยความกระหน้ให้เบาบาง
 เป็นเครื่องผูกไมตรีในสัตต์และผูกใจมิตต์มิให้ร้าวราน
 และเป็นการเฉลี่ยสุขให้มีแก่สัตต์อื่นที่ขัดสนจนยาก
 ควรจะการุญ และเป็นอุปการเกื้อหนุนแก่ผู้ปฏิบัติชอบ

ให้ได้เลี้ยงชีพเปนสุข บำเพญสัมาปฏิบัติให้เป็นประ-
 โยชน์แก่ตนและผู้อื่น ๑ แต่สื่อนั้นเป็นวิรัตเจตนาที่
 เกิดในจิตต์ แล้วเว้นเสียไกลจากเวรห้าเป็นต้น ปลง
 เสียซึ่งภัยและเวรในหมู่สัตว์ไม่มีประมาณ ยากที่สัตว์
 จะตรองเห็นคุณ แล้วบำเพญปฏิบัติรักษาให้บริบูรณ์อยู่
 เป็นนิจได้ เพราะโทษแห่งเวรห้ายากที่บุคคลจะตรอง
 เห็นแล้วและสดุ้งหวาดหวั่นต่อทุกข์ในเบื้องหน้า ต่อผู้ใด
 มีปัญญาารู้ตรึกตรองโดยอาการอันชอบ จึงจะปลอบจิตต์
 ให้กล้าหาญ สมาทานรักษาให้มีอยู่ในตนเป็นนิจสื
 ได้ ๑ สื่อนั้นเป็นคุณพิเศษใหญ่ กระทำยากกว่าทาน
 โดยนิยมเป็นต้นดังสำแดงมา ๑ ตสฺมา เพราะเหตุนี้
 สมเด็จพระผู้มีพระภาคย์โลกุตตมาจารย์ เมื่อทรงแสดง
 อนุปพพิกขาประการจิตต์เวไนยสัตว์นั้น ตรัสทาน
 กภาพัณณนาซึ่งทานแล้ว จึงตรัสสีกกภาพัณณนาสีก
 เป็นลำดับสืบต่อไป ๗ เอวํ ก็มี ๗

สารบัญ

อาการแห่งทานสอง	หน้า ๓๐
อามิสทาน	„ ๒๖
อุททิสสทักขิณา	„ ๓๓
อุบายแห่งทาน	„ ๓๕
กาลทั้งสาม	„ ๓๔
กาลทานห้า	„ ๓๒
กิจของทาน	„ ๓๐
เครื่องผูกไมตรี	„ ๓๕
ญาติธัมม	„ ๓๔
ญาติสังคห	„ ๓๔
ทักษิณาวีรังกสูตร	„ ๓๐
ทานให้โลกสมบัติ สัตว์ให้ภพสมบัติ	„ ๓๕
ทานวัตถุ	„ ๒๘
ธัมมทาน	„ ๒๓
บุพพเปตพลี	„ ๓๔
ปฏิกคากสสิบสีจำพวก	„ ๓๐
ประเภทแห่งทานสอง	„ ๒๖

ปาฏิปุคคสิกทาน	หน้า ๓๐
ปุรัตถิมทิส	„ ๓๓
ลักษณะแห่งทานสอง	„ ๒๕
สังฆทาน	„ ๓๐
สังฆทานเจตประการ	„ ๓๒
สังคาลสูตร	„ ๓๓
สี่ลให้ภพสมบัติ	„ ๓๕

แปลศัพท์

(เลขบอกตำแหน่งหน้า)

อัมมทาน ๒๘;	การให้ข้าว
อปราปรเจตนา ๓๔;	ความตั้งใจคิดถึงในเวลาต่อ ๆ ไป ซึ่งสิ่งที่ทำแล้ว
อาคันตุกะ ๓๓;	ผู้มาแต่ที่อื่น
อามิสทาน ๒๖;	เจตนาที่บริจาคและสละให้สิ่งของ มีข้าวน้ำเป็นต้น
อุททิสสทักขิณา ๓๓;	การบูชา (คือทาน) มุ่งแก่ผู้มีชื่อ
กตานิหาร ๒๓;	บุญบารมีที่บำเพ็ญไว้แล้ว
กัลปนาผล ๓๓;	ผลที่สำเร็จ
กาลทาน ๓๒;	การให้เป็นคราว หรือประจำสมัย
กุสลบุญญราสีทานมัย ๓๐;	กุศลอันเป็นกองบุญสำเร็จ ด้วยทาน
กุสลวัตถ์ ๓๔;	การทำประจำตนในสิ่งที่ชอบ
คัมภี ๓๓;	ผู้เตรียมจะไป
คุณธัมม ๒๕;	ส่วนที่ดี
ญาติธัมม ๓๔;	หน้าที่อันพึงทำแก่ญาติ

หอสมุดแห่งชาติสาขานครราชสีมา

ญาติสังคหะ ๓๔; การสมเคราะห์ญาติ
ทาน ๒๖; เจตนาที่คิดสละ พร้อมด้วยสิ่งของ
ที่ให้

ทานกถา ๔๐ พัฒนทาน

ทานบดี ๓๕; เจ้าของทาน

ทานวัตถุ ๒๘; สิ่งของสำหรับให้

ทานสัมปทา ๓๔; ทานเต็มที่

ทายก ๒๕; ผู้ให้

ทุสสัลยโทส ๓๘; ทุสสัลย ความเสียสละ, ทุสสัลย
โทส โทสคือความเสียสละ มีปาณา-
ติบาตเป็นต้น

ธัมมทาน ๒๗; เจตนาคิดจะให้เป็นประโยชน์แก่ผู้
อื่นมิได้มุ่งลาภผล แนะนำสั่งสอน
ให้ผู้อื่นรู้จักคุณและโทษ

บริจาค ๒๕; การให้

บุญญราสีทานมัยกุสล ๓๔; กองบุญคือกุศลสำเร็จด้วย
ทาน

บุพพเจตนา ๓๔; ความตั้งใจไว้ก่อนที่จะทำ

บุพพเปตพลี ๓๔; การบูชา (คือบริจาค) เพื่อผู้^{๑๔}ที่ละ
โลกไปก่อน

บุรณ ๓๗; ภพ^{๑๕}น้ำ

เบญจเวรวิรตี ๓๕; การเว้นจากเวรห้าประการ

ปัจเจกพุทฺธ ๓๐; ผู้^{๑๖}รณเฉพาะตัวคนเดียว

ปฏิกคาก ๒๗; ผู้^{๑๗}รับทาน

ปรโลก ๓๗; โลก^{๑๘}น้ำ

ปาฏิปคคตีกทาน ๓๐; ทานที่ให้จำเพาะบุคคล

ปานทาน ๒๘; การให้^{๑๙}น้ำ

ปุรัตถิมทิส ๓๓; ทิสเบื้อง^{๒๐}หน้า คือมารดาบิดา

ผลสมปัตติ ๓๓; ความบริบูรณ์แห่งผล

พุทฺธสมัย ๓๐; ถิ่น^{๒๑}ของพระพุทฺธเจ้า

มาตาปีตูปันณฐานกุสลวิธี ๓๓; วิธีทำกุสลคือการปฏิบัติ^{๒๒}
มารดาบิดา

มูญจนเจตนา ๓๔; ความตั้งใจในเวลา^{๒๓}สละ

ยาจก ๓๖; คนขอทาน มีสองชนิด ที่ขอด้วย
ไม่มีมือใดแลกเปลี่ยน เรียกว่ายาจก
ชนิดที่ขอ^{๒๔}ร้องและมีเครื่องประโคม

พัฒนา คุณ แห่งการให้ทาน และ
 สรรเสริญผู้ให้ ที่เรียกว่าเพลงขอ
 ทาน นี้เรียกว่า วนิพก

เบญจยโฆหาร ๒๕;	คำที่พูดกันโดยมาก
โลกุตตมาจารย์ ๔๐;	อาจารย์สูงสุดในโลก
โลกุตตรากิสมัย ๒๗;	การตรัสรู้โลกุตตรธรรม
วนิพก ๓๖;	คนขอทานชนิดหนึ่ง คูที่ 'ยาจก'
วิปปฏิสาร ๓๔;	ความเคียดร้อน
วิปาโกภาส ๓๔;	ความรุ่งเรืองแห่งผล
วิรัตเจตนา ๔๐;	ความตั้งใจดเว้น
สังฆทาน ๓๐;	ทานที่ให้ทั่วไปแก่สงฆ์ (ประชุมชน)
สัลกถา ๔๐;	พัฒนาสัล
หิตจริยา ๓๔;	การประพฤติให้เป็นประโยชน์

พากย์ไม้คธ

อมตนุทโท จ โส โหติ ฯ ล ฯ ๒๗

อาทิตตสมิ อการสมิ ฯ ล ฯ ๓๖

กยิราถ ชีโร ปุณฺณานิ ๓๗

ททำ ปิโย มนุสฺसानิ ๓๕

ปุพฺเพ ว ทานา สุมโน ฯ ล ฯ ๓๕

ปุณฺณานิ ปรโลกสมิ ฯ ล ฯ ๓๗

ภขนฺตี นํ พหุ ชนา ๓๕

มา ภิกฺขเว ปุณฺณานิ ภายิตฺถ ๓๗

ลภิตฺวา โภเค อูฬารุ ฯ ล ฯ ๓๖

หอสมุดแห่งชาติสาขานครราชสีมา

หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก

จันทบุรี

